

שמחת תורה

1

ביום השמיני עצרת תהי לכם

א. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל.

השמיני ימול בשר ערלתו, שאז מתנער מטמאת הלידה ומהוהמה של הן בעון חוללתי ובחטא יחמתי אמי, ורק אז ראוי ליכנס לגבול הקדושה ולהמשיך על עצמו נשמה קדושה ע"י ברית מילה, ומרומז בזה גם שא"א לתקן מדה זו רק על ידי בחי' שמיני, שמתנער כולו משייכות לעוה"ז, כמאמר מרן הס"ק מלכו"ב ז"ע, יסוד סימא דגופא, א"א להשיג מדת יסוד אלא אם עושים סוף וסיום לענינים הגרפניים.

וזה ג"כ ענין ביום השמיני עצרת תהי לכם. שאם החגים פסח וסוכות הם ז' ימים שהם עור, בחוץ העולם, הרי שמיני עצרת הוא בבחי' למעלה מהעולם, ובו צריך איש יהודי להתנער מכל עניני עוה"ז ולבטל את עצמו כליל להש"ת. וכן מצינו מהאר"י הק' שמקשה מדוע לא מוזכר כלל בתורה הטעם של שמיני עצרת וענין השמחה שבו, ומבאר כי כל הימים טובים יש להם שייכות לזה העולם, אבל שמיני עצרת אין לו שייכות לזה העולם, שהוא מרומז על גאולה העתידה כאשר יהי' התיקון הגמור לעתיד לבוא, וכלשה"ק שיהי' או ישיש עליך א' כמשוש חתן על כלה, אשר זו השמחה הגדולה ביותר, והשמחה הזאת שייכת לעתיד לבא לעולם שאחר התיקון. והיינו דברינו ששמיני הוא הבחי' שלמעלה מזה העולם, ושמיני עצרת הוא התכלית שאליו מובילים כל הימים טובים כדאיחא בכונות הארז"ל כל סדר הבחי' והתיקונים, שמתחיל בריה הנסירה ואח"כ כל התיקונים הנמשכים בכל הימים הק' והכל מוליך לקראת בחי' יחוד עליון שבשמי"ע. וכן הוא גם ע"י עבודת ה', כל הי"ט מולכים לקראת שמי"ע, שיהודי

ענין ביום השמיני עצרת תהי לכם. וז' חגים וזמנים הם בבחי' שמיני, חג השבועות, שאחרי ספירת שבע שבועות כא חג השבועות שהוא בחי' שמיני, וכן יוה"כ הוא בחי' שמיני, ולכן גם סדר ההזאות של כה"ג לפני ולפנים היו שמונה אחת

על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא

לכל אשר יחפצון. ובחי' זו ישנה גם ברוחניות, וכמו שהתפלל דהמע"ה (תהלים קמב) הוציאה ממסגר נפשי, שאם כי הכל חפצים ליראה את שמך, אבל כל אדם נתון תחת מסגרים, שיש ענינים שאינו שליט על עצמו, ואם על מוחו שאינו שליט על מה לחשוב ומה לא, או שאינו שולט ברגשי לבבו ותשוקותיו, וגם במעשה יש מעשים שאינו כלל בעה"ב עליהם, והאדם כאסיר הנתון באויקים הגועל תחת מסגר ובריה ואינו ברשות עצמו, ע"כ הבקשה הגדולה ביותר היא הוציאה ממסגר נפשי שיהי' שליט על מוחו שליט על לבו ושליט על אבריו.

והנה בכל ימות השבוע האדם מוטred ומבולבל בכל תלאות העולם ויסוריו, אפוף טרדות פרנסה וצער גדול בנים וכדו', וכל אלה הענינים הם כמסגרים הסוגרים על נפשו, אך כבוא הש"ק בו כל יהודי לפי"ע מבטל את עצמו להש"ת אז הוא משתחרר ויוצא ממסגרו ומתקיים בו הוציאה ממסגר נפשי, וכדאיחא בספה"ק פרי הארץ (פרי' ויצא) במאה"כ אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, דהנה עבד חרש שהוא קנין כספו של המלך יש לאסור אותו באויקים כדי שלא יכרח, אך עבד שהוא יליד בית פ"י שנוול בבית המלך לשפחתו אין צורך לאסור אותו באויקים שהרי כאן ביתו ואין לו לאן לברוח, וזהו תפלת דהמע"ה אני עבדך בן אמתך פ"י הלא אני עבדך יליד ביתך, ולהיכן יש לי לברוח מפניך, ע"כ אבקש פתחת למוסרי, הנה נא את אסורי,

למעלה ושבע למטה, האחת למעלה מרמו לבחי' שמיני (כדברי מהר"ל שם), והי' מונה אותה במיוחד עם כל הזאה אחת אחת אחת ושתים וכו', כיון שהכה"ג נכנס אז לקדושים הקדשים שהוא כולו ענין שלמעלה מן השבע ולשם כך ה"י צריך להגיע לבחי' שמיני, ומה"ט גם מפרשים שבעת ימים קודם יוה"כ את הכה"ג כדי שיהי"כ יהי' בבחי' שמיני, ושמיני עצרת שהתורה אמרה ביום השמיני עצרת תהי' לכם, אלא שביוה"כ הדרך להשיג ההתכלות בחי' שמיני היא ע"י התפללות והעניוים והתשובה, שע"ז מבטל איש יהודי א"ע להש"ת, ובשמיני עצרת נעשה כ"ז ע"י השמחה והריקודים שמתוך כך מבטל א"ע לגמרי להש"ת.

ועוד יש בהם בג' זמנים אלו ע"פ מר"א בבית אברהם (עניני הושע"ר) שיש חגים שהם בחי' חותם על זרועך ויש שהם בבחי' חותם על לבך, והיינו שיש ג' חגים וזמנים שיש בהם מצוות מעשיות כפועל, פסח שיש בו אכילת מצה, ר"ה תקיעת שופר, וסוכות הסוכה וד' מינים, שהם בחי' על זרועך, ואילו ג' חגים הנו' שהם בחי' שמיני אין בהם שום מצוות מעשיות ורק בבחי' כחותם על לבך, ובבחי' כי עזה כמות אהבה. ולכן ביום שמי"ע מסיימין התורה ומתחילין אותה שהאות האחרונה והראשונה בתורה הם ל"ב שמרמו ע"כ שהוא יום של שימני כחותם על לבך, וכמובא במא' אברהם שהוא משל לחו"כ אשר מתוך חיבתם ומתוך זה שרוצים להתקרב ולז"ו שולחני מתנות ומתקשטים וכו' ואח"כ מתקריבם ולז"ו מצו העצם, ופנימיות לבם, וכמ"כ כשבעת ימי החו ההתקרבות ע"י מצוות מעשיות אבל שמיני עצרו הוא בחי' יחוד למעלה מהמדות, וזו בחי' כחותם עי' לבך, ומשמעות ענין החותם הוא כמאמר הוה"י (ח"כ קיד) פתח ר"ח, ואמר שימני כחותם על לבן כחותם על זרועך, כשעתא דאתרבקא כנס"י כבעל איהי אמרת שימני כחותם אורחא דחותם כו' דאתרבק בהווא אתר דאתרבק שביק ב"י כל דיוקן אע"ג דהווא אויל הכא והכא ולא קיימא תמן וכו' אף הכא אמרה כנס"י כיון דאתרבקא כן כל דיוקן להוי חקיק כן דאע"ג דאויל הכא והכא תשכח דיוקן חקיק כן ותדכר לי.

על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא

כי לשם מה לך לאסור אותי כשעה שביחך הוא ביתי ואין לי לאן לברוח, והוא בבחי' מפחדך אני בורח אליך, וזו הבחי' של יהודי כש"ק כאשר הש"ת עוזרו והוא משתחרר מכל המסגרים הסוגרים עליו, שאז הוא בבחי' אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, ומפחדך אני בורח אליך, וכיותר בחג שמי"ע הק' הזה, שהוא לאחר חג הסוכות שהי' בבחי' הביאני המלך חרודי ובחי' חתופה, ושמי"ע הוא בחי' היחוד והבוקה ודבוקה כן, איש יהודי דבוק כ"כ בהש"ת בבחי' כי עזה כמות אהבה, או אז כודאי הוא מגיע להרגשה של אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, שאין לו כלל להיכן לברוח, ואליך אני בורח.

ועל זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, כמוצאי שבת ומוצאי יו"ט, וכמוצאי התקופה הקדושה הזו, כשלאחר ימים כה קדושים חוזרים שוב לימות החול, ולכל עניני הטרדות והבלבולים. תפלת החסיד היא שההתעלות שהשיג בימים הק', שנתקיים בו הוציאה ממסגר נפשי, תימשך כן גם לאחריהם, שיוכל להיות משוחרר תמיר מכל המסגרים ויפתח לבבו, ויוכל לפתוח פיו בתפלה לפני הש"ת, כי הנתון כמסגרים גם אם כבר רוצה להתפלל אינו מסוגל לפתוח את פיו, ומתפלל שיצא ממאסרו ויהי' שליט על עצמו, ומהי"ט הק' הזה שהוא היום הגדול ביותר של אהבת ה' יומשך לכל ימי השנה בחי' הוציאה ממסגר נפשי ואני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי.

ביום השמיני עצרת תהי' לכם. הנה אחז"ל (ר"ה ד:): שמיני רגל בפני עצמו הוא, ואם כן צ"ב למה נקרא יום השמיני, ולמה בכ"מ מזכירים רק ג' רגלים ולא ד'. כן יש לבאר מדוע לא נכתב בתורה טעם היי"ט של שמיני עצרת כמו בשאר ימים טובים, שככולם כתוב טעם היי"ט, פסח יציאת מצרים, שבועות ביום הבכורים, וסוכות למען ידעו דורותיכם כי סוכות הושכתי את בני ישראל. עוד יש לבאר משמעות ענין עצרת במהות החג.

והנה אנו מוצאים בעיצומו של החג הק' הזה ג' ענינים מיוחדים, וזו דביקות בה' בהפלגה יתירה, וכמאמר חז"ל (סוכה נה:): שהוא בחי' עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך, ובזוה"ק (ח"ק קד:): מאכן והלאה אנה ואתון נחדי יומא חד, ושיום זה בבחי' מאן דתיב עם מלכא כל מה דבעי שאיל ויהיב לי (שם לב). וכן הוא יום של גמר החתימה כדאיחא בזוה"ק (ח"א רכ). ובבחי' הארז"ל. ועוד מצינו בו מנהג ישראל תורה שנקבע לשמחת תורה לסיומה של תורה בשירה וקידים והקפות, וכמו שזכר בזוהר (ח"ג רנו:): נוהגין למעבד ישראל עמה חדה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרין לס"ת בכתר דילי.

וי"ל בכל זה כי הנה דרגתו של חג הק' הזה שהוא בחי' שמיני המרמו שהוא למעלה מ' ימי הבנין, וכמבואר במהר"ל (דרשה ל"ש"ש) ענין שמיני שהוא למעלה מכל המדות והטבעיות, כי מספר שבע כולל כל הענינים הטבעיים, שכל הענינים שיש להם שייכות לטבע נכללים בשבעת ימי הבנין, ובחי' שמיני היא המדרגה שמעל הטבע והעולם, ובה נכללים כל הענינים שלמעלה מן הטבעיות, וכלשון 30 מרן בב"א ז"ע עה"פ (ויקרא ט) ויהי ביום השמיני, שמתנער לגמרי מכל עניני עוה"ז. וזה ענין כל הדברים שכתוב בהם שמיני שהם ענינים מעל העולם הטבעי, כמו שאחז"ל (שבת פז:): כפי' ויהי ביום השמיני וגו' אותו היום נטל עשר עטרות, היינו שהי' בו גילוי כ"כ גדול כמ"ד וכבוד ה' מלא את המשכן שהוא אור שלמעלה מן הטבע. וכן ענין ובוים

על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא

מאה"כ (תהלים לב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, ופ"י בתורת אבות לעת מצוא היינו ביציאתו מן הקדושה, כמוצאי ש"ק וכמוצאי יו"ט, על זאת יתפלל כל חסיד אליך ית', מה נשאר בידו בעצמו מהשבת או מהי"ט, וע"ד דאיחא בזוה"ק (ח"ג קנג). שכאשר הנהשמה תיירה חזרות אחר השבת שואלין אותה בשמים מה חידוש חידשה כהיותה בעוה"ז, ואמרו ע"ז בספה"ק שאם יהודי מקבל על עצמו איוז מדה חדשה שיחנהג בה מאכן ולהכא הרי זה ג"כ ככלל חידוש. והנה לעת נעילת החג ומוצאי כל מועדי החודש הקדוש הזה, הימים הנוראים חג הסוכות ושמי"ע, כודאי שעל זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, מה נשאר בידו ובמה הוא יוצא מכל הימים הק' האלו שתפקידם להאיר ליהודי את כל השנה.

וי"ל ענין התפלה לעת מצוא ע"מ לאחד שחטא למלכות ונידון להיאסר בבית האסורים, שיש מי שנידון לישב בציונו שאינו יכול כלל לנוע שם, ויש מי שאמנם יש לו חדר מרווח יותר שיכול להסתובב בתוכו אך הוא נעול ומסוגר ואינו יכול לצאת מחדרו, ויש מי שמושבים אותו בבית שלם שרשאי להסתובב בכל הבית אך לצאת החוצה אינו יכול, ויש מי שנוחנים לו אפי' חצר גדולה של הרבה פרסאות אך למעשה הוא אסיר הנתון תחת מסגר, ואינו כרשות עצמו לשוב לביתו, הצד השהו שבכולם מהסגור בציונו ועד זה שיש לו חצר גדולה מאד שגולם נתונים תחת מסגר ובריה ואינם ברשות עצמם לילך

והנה מרן אדמו"ר בכ"א ז"ע אמר פעם במוצאי יו"ט פ. אנו צאנך ואתה רוענו ר"ת אוצ"ר. ישראל הם האוצר של השי"ת. ככל אחד ואחד מהם טמון אוצר רב. ורק הקב"ה היודע תעלומות הוא היודע את המתרחש בלב יהודי, ולאחר הימים הנוראים נתעשר האוצר הזה מאנחותיהם של ישראל ומהרהורי התשובה כימים הק' שזוהו מתעשר אוצר המלוכה וגדל. והוא אנו צאנך. כחי' עשרות צאנך שמעשירות את בעליהן. כמד"א (זח"ג ז): ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. כמ"כ י"ל על האוצר הרוחני שיש להקב"ה ככל איש יהודי כהיותו חלק א' ממעל, ולאחר הימים טובים כירח האיתנים נתגדל האוצר הזה. והעבודה עתה היא לשמור על האוצר הזה שיתקיים גם להבא. כי אף אוצר גדול הולך לאיבוד ואין לו שום ערך אם אין שומרים עליו. ואתה רוענו. יש טיעונא דשמאי לשמור על האוצר. איש יהודי צריך לאצור ולשמור את כל המחשבות הטובות שהיו לו ואת כל הקבלות שקיבל על עצמו ולקחת אותם עמו בצאתו מהימים הק'. ואתה ה' תשמרם.

והנה שמיני עצרת הוא היו"ט האחרון של ירח האיתנים, ובכחי' נעילה לכל הימים הקדושים של החודש, והשמחה הגדולה ביותר מה שישראל שמחים עם הקב"ה היא כיום הזה של שמחת תורה. ויש להתכונן מרוע ננעלים הימים טובים דוקא כיו"ט של שמחה, ולא כיום הכפורים, אשר לכא"ו אולי הי' לזה יותר השפעה לימים הבאים. והביאור, היות שבמשך השנה עוברים על איש יהודי הרכה זמנים של חשכות בגשמיות וברוחניות, והתגברות של יצרים אפלים, כחי' לילי טבת הארוכים שחשכתם מרובה, לכך נתן הקב"ה ביום האחרון של נעילת הרגלים את החג הק' הזה שמחת תורה שהוא יחוד קוב"ה וישראל ובו מתגלה תכלית אהבת ה' לישראל, כדי שיצא מהימים הק' עם רגש גילוי אהבתו ית' שהיא נצחית בכל המצבים, וזאת יקח עמו לכל השנה. נמצא דגם אם החטאים והפגמים גרמו לכך שיתהוו מסכים המכרילים והסתירו שלא יראה את האהבה, כיון שמאמין כי הקב"ה תמיד קרוב אליו, וגם כשאנו מרגיש ואינו רואה הריהו מאמין שזה עכשיו רק הסתר כחי' שמאלו תחת לראשי, הרי זהו הכח המאיר ליהודי בכל זמני החשכות של השנה. ושמחה זו צריך יהודי לקחת עמו, שתשאר אצלו החקיקה של שמחת תורה לכל השנה, שירגיש תמיד שהקב"ה עמו בכל המצבים בגשמיות וברוחניות. וכמדה זו צריכה להיות נעילת הרגלים.

אסרו חג בעבותים

איתא בתורת אבות כשם מרן הס"ק מסלונים ז"ע. סיום התורה לעיני כל ישראל הוא ר"ת כלי, והאות האחרונה בתורה ישראל בצירוף עם האות הראשונה בתורה בראשית הם ביחד ל"ב, ללמד שהכלי לקבל בו את אור התורה הוא הלב. וכבית אברהם איתא, אשר עשה משה ל"עיני" כל ישראל, רמו לעינים, כי ב' אברים אלו העינים והלב הם האברים העיקריים של האדם והם מקור חייתו, הלב שבו תלוי חיות האדם, והעינים כמשחז"ל סומא חשוב כמת, ואת ב' האברים הללו צריך איש יהודי לקדש וליחנם להשי"ת כמ"ד (משלי כג) תנה כני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה. ובוהו מסתיימת התורה ובוהו היא מתחילה. וז"ש אשר עשה משה לעיני כל ישראל. משה רבינו קידש את העינים ואת הלב של כלל ישראל. וי"ל עוד ע"פ דבה"ק, כי העינים הם הכלי ללב, כמאחז"ל עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרין, דהיינו שהתחלה היא מהעין ואח"כ הלב, וע"כ שמירת העינים והלב הם הכלי לכל עניני תורה ועבודת ה'. ואמנם ראשית הקדושה היא להתקדש בכחי' עין רואה כשמירת העינים, ואח"כ לשמור את הלב שיהי טהור, ואז ממילא יהיו גם כלי המעשה טהורים, שכאשר יהודי שומר עיניו ולבו והעין אינה רואה והלב אינו חומד אז ממילא נפתחין עיניו ולבו בתורה ועבודת ה'. ועד"ז אמר עוד מרן ז"ע בפ' (בראשית לח) אי' הקדושה היא בעינים על הדרך, בזמן הבית היו עשר קדושות כמאחז"ל ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות וכי' (כלים פ"א), אבל אחרי חורבן ביהמ"ק אי' הקדושה, היכן עתה מקור הקדושה, היא בעינים, על הדרך, זו התחלת הקדושה לעלות על דרך התורה דרך ה'. ואותו ענין אצל בנין ביהמ"ק או יש כאשר הוא בגדלות המוחין כחי' בנין ביהמ"ק או יש לו עשר קדושות אין להגיע אל הקדושה, אך כאשר הוא כמוחין דקטנות כחי' לאחר החורבן או אי' הקדושה, אין יגיע עתה אל הקדושה, בעינים על הדרך, והי' התחלה שממנה כבר ילך וימשך אל הקדושה. וכן י"ל שזה הכלי לכהירות האמונה, אחרי שמקימין לעיני כל ישראל מתחילים בראשית ברא

אלקים את השמים ואת הארץ, שהוא יסוד האמונה. שכאשר יהודי שומר את עיניו ולבו הר"ז כלי לכהירות האמונה. מאמר צדיקים כמאחז"ל (סוכה מט:): שדרשו הפ' מה יפו פעמיך כנעלים על הרגלים, ופירשו דמוסב על עת נעילת הרגלים, וכאופן מיוחד כיו"ט זה שהוא נעילת כל הרגלים, ובו מסתיים ירח האיתנים הכולל את כל הימים הקדושים של תחילת השנה. ואם בכניסת החג קיימת השאלה איך נכנסים אל היו"ט, הרי יותר קשה ועיקרית השאלה איך יוצאים ובמה יוצאים מהיו"ט, וכמה נועלים את החג. וע"פ האמור ש"ק ש"ב בין סוף התורה הנעוץ בתחילתה הם העינים והלב, שהם הכלי לקבל כל טוב בכל עניני תורה ועבודה, הנה זה חפקיד יהודי כנעילת הרגלים, שיקיים בנפשו תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה, לקדש העינים והלב, שזה המקור והעיקר לכל התורה. ועם התקדשות זו יצא מהרגלים. והענין ביותר ע"ד מאמר מרן הס"ק מסלונים ז"ע בפ' אסרו חג בעבותים, תקשרו את החג בעבותים, בעינים העבים והמגושמים. שאם כיו"ט עצמו יש הארת החג, אך כאשר היו"ט חולף ועובר צריך שיהי אסרו חג בעבותים, שהיו"ט יאיר בכל עניני עוה"ז הגסים והמגושמים, שישים האדם אל לבו שהמלך הגדול ממ"ה הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ולא יתגשם כענינים הללו, ובוהו הוא קושר את היו"ט שעי"ז יזכור תמיד את היו"ט. עוד י"ל אסרו חג בעבותים, כחבלים עבים, שלא יהי' כמאמר הרה"ק מברדיטשוב ז"ע היו"ט עובר ובע"ב נשאר בע"ב. כ"ה עברו עלינו ימים טובים כאלו, כמו שאמר מרן אדמו"ר בכ"א ז"ע כנעילת הרגל מודה אני לפניך ה' אר"א על כל חסדך אשר עשית עמדי בימים הקדושים שעברו, אך טבע האדם שממתרת היו"ט שוכח לגמרי מה שהי', היכן הי' אמש ומה הי' הילוך מחשבותי, מ"ה היו משאלות לבו בעת שרקד עם התורה אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שכתבי בבית ה' כל ימי חיי, וע"ז נאמר אסרו חג בעבותים, לקשור את החג בעבותות חזקים שלא יישמט מבין הידים, ושתישאר חקיקה מהי"ט לכל השנה.